

פרשת שלח-לקה התשפ"ד

ari.kahn@biu.ac.il

הרב ארי דוד קאהן

1. במדבר פרק יג פרשת שלח

(ו) למטה יהודה פלב בן-יפנה: ... (ח) למטה אפרים הושע בן-נון: (ט) ... (יא) למטה יוסף למטה מנשה גדי בן-סוסו: ... (טז) אלה שמות האנשים אשר-שלח משה לתור את-הארץ ויקרא משה להושע בן-נון יהושע: ... (כז) ויספרו-לו ויאמרו פאנו אליה-ארץ אשר שלח-תנו וגם זבת חלב ודבש הוא וזה-פרקה: (כח) אפס פייעז העם הישב בארץ והערים בצורות גדלת מאד וגם-ילדי הענק ראינו שם: (כט) עמלק יושב בארץ הנגב והחתי והיבואי והאמרי יושב בהר והכנעני יושב על-הים ועל גד הירדן: (ל) ויהס פלב את-העם אל-משה ויאמר עלה נעלה ונרשנו אתה פייכול נוכל לה: (לא) והאנשים אשר-עלו עמו אמרו לא נוכל לעלות אל- העם פייחזק הוא ממנו: (לב) ויצאו דבת הארץ אשר תרו אתה אל-בני ישראל לאמר הארץ אשר עברנו בה לתור אתה ארץ אכלת יושביה הוא וכל-העם אשר-ראינו בתוכה אנשי מדות: (לג) ושם ראינו את-הנפילים בני ענק מן-הנפילים ונהי בעינינו כחגבים וכן הנינו בעיניהם: פרק יד (א) ותשא כל-העדה ויתנו את-קולם ויכפו העם בלילה ההוא: (ב) וילנו על-משה ועל-אהרן כל בני ישראל ויאמרו אלהם פלה-עדה לוימתנו בארץ מצרים או במדבר הזה לוימתנו: (ג) ולמה ה' מביא אתנו אליה-ארץ הזאת לנפל בהרב נשינו וטפנו יהיו לבז הלוא טוב לנו שוב מצרימה: (ד) ויאמרו איש אל-אחיו נתנה ראש ונשובה מצרימה: (ה) ויפל משה ואהרן על-פניהם לפני פלקהל עדת בני ישראל: (ו) ויהושע בן-נון וכלב בן-יפנה מן-התרים את-הארץ קרעו בגדיהם: (ז) ויאמרו אל-פל-עדת בני-ישראל לאמר הארץ אשר עברנו בה לתור אתה טובה מאד מאד: (ח) אם-תפני פנו ה' והביא אתנו אליה-ארץ הזאת ונתנה לנו ארץ אשר-היא זבת חלב ודבש: (ט) אך בה' אלהי-תמרדו ואתם אל-תיראו את-עם הארץ פי לחמנו הם סר צלם מעליהם ונה' אתנו אל-תיראם: ...

(לו) והאנשים אשר-שלח משה לתור את-הארץ וישבו וילינו עליו את-פל-העדה להוציא דבה על-הארץ: (לז) וימתו האנשים מוצאי דבת-הארץ רעה במגפה לפני ה': (לח) ויהושע בן-יפנה חיו מן-האנשים ההם ההלכים לתור את-הארץ: (לט) וינדבר משה את-הדברים האלה אל-כל-בני ישראל ויתאבלו העם מאד: (מ) וישכמו בבקר ויעלו אל-ראש-ההר לאמר הננו ועלינו אל-המקום אשר-אמר ה' כי חטאנו: (מא) ויאמר משה למה זה אתם עברים את-פי ה' והוא לא תצליח: (מב) אל-תעלו פי אין ה' בקרבכם ולא תנגפו לפני איביכם: (מג) כי העמלקי והכנעני שם לפניכם ונפלתם בהרב פייעליכן שבתם מאתרי ה' ולא-יהיה ה' עמכם: (מד) ויעפלו לעלות אל-ראש ההר וארון בריתה' ומשה לא-משו מקרב המחנה: (מה) ויגד העמלקי והכנעני הישב בהר ההוא ויכוסו ויפחיתו עד-החורמה:

2. דברים פרק א (פרשת דברים)

(מא) ותענו ונתאמרו אלי חטאנו לה' אנחנו נעלה ונלחמנו ככל אשר-צונו ה' אלהינו ונתחגרו איש את-פלי מלחמתו ונתהינו לעלת ההר: (מב) ויאמר ה' אלי אמר להם לא תעלו ולא-תלחמו פי אינני בקרבכם ולא תנגפו לפני איביכם: (מג) ונדבר אליכם ולא שמעתם ונתמרו את-פי ה' ונתזדו ותעלו ההר: (מד) ויצא האמרי הישב בהר ההוא לקראתכם וינרדפו אתכם כאשר מעשינה הדברים ויפתו אתכם בשעיר עד-חורמה: (מה) וישבו ותבכו לפני ה' ולא-שמע ה' בקלכם ולא האזין אליכם: (מו) ותשבו בקדש ימים רבים פיימים אשר ישבתם:

3. רש"י במדבר פרק יד פסוק מ (פרשת שלח)

אל ראש ההר - והוא הדרך העולה לארץ ישראל: הננו ועלינו אל המקום - לארץ ישראל:

אשר אמר ה' - לתתה לנו שם נעלה: כי חטאנו - על אשר אמרנו הלא טוב לנו שוב מצרימה:

4. רשב"ם במדבר פרק יד פסוק מ (פרשת שלח)

אל המקום אשר אמר י"י - וציונו ללכת שם לירש את הארץ: כי חטאנו - כאשר האמנו לעצת מרגלים:

5. ר' חיים פלטיאל במדבר פרק יד פסוק מ (פרשת שלח)

(מ) הננו ועלינו. תימ' כאן נתאבלו כמו במעשה העגל וכאן נפלו בהרב ולשם אומר וביום פוקדי ופקדתי וגו', וי"ל שלשם נתחרטו מעצמם ועשו תשובה אבל כאן לא נתחרטו אלא מחמת (שלא ראו) [שראו] המרגלים שמתו נתפחדו ומתוך כך עשו תשובה. ור' טוביה הקשה על זה הטעם דהא במעשה העגל נמי כתיב ויגוף השם את העם, א"כ גם לשם [לא] התחרטו אלא מפחד שראו שישר' מתו. ומיישב פ"י החסיד כך דאעפ"י דגם במעשה העגל לא נתחרטו אלא שראו אחיהם

שמתו במגיפה מ"מ נתחרטו מכל וכל שלא הרשיעו יותר באותה שעה אבל אילו נתאבלו ונתחרטו ומיד הרשיעו כדכתיב ויעפילו לעלות וגו', דמשה אמר אל תעלו, והם לא שמעו אלא הרשיעו ועלו, ותרגום ויעפילו וארשיעו.

6. מלבי"ם במדבר פרק יד פסוק מ (פרשת שלח)

וישכימו בבקר ויעלו אל ראש ההר, כי למעלה אמר להם והעמלקי והכנעני יושב בעמק שהיה ראוי שילכו דרך העמק וא"ל ששם העמלקי והכנעני ולכן לא הלכו דרך העמק רק דרך ההר הוא הר שעיר כמ"ש אחד עשר יום מחורב דרך הר שעיר אבל בתוך כך עלו העמלקי והכנעני והתישבו בראש ההר:

7. אילת השחר במדבר פרק יד פסוק מב (פרשת שלח)

(מב) אל תעלו כי אין ה' בקרבכם. צ"ב למה לא אמר שאסור לעלות דאין רצון ה' בזה, והנה משה לא אמר שיענשו אלא שלא יעלה אתם ולא יהי' להם סייעתא דשמיא ומזה מובן שלא יצליחו (ואף על פי שהיו מלחמות שניצחו אף על פי שלא היו ראויים לסייעתא דשמיא), ובספרים כתוב שהעונשין אינם באים ממנו כביכול, אלא דע"י שמסיר את השגחתו מהחוטא ממילא הוא נענש:

8. רש"י במדבר פרק יד פסוק מד (פרשת שלח)

(מד) ויעפלו - לשון חוזק וכן (חבקוק ב, ד) הנה עפלה. אינגרי"ש בלע"ז [עזי רוח] לשון עזות, וכן (מיכה ד, ח) עפלו בתציון, (ישעיה לב, יד) עפלו ונחן. ומדרש תנחומא מפרשו לשון אופל, הלכו חשכים שלא ברשות:

9. חבקוק פרק ב פסוק ד

הנה עפלה לא ישרה נפשו בו וצדיק באמונתו יחיה: his soul is puffed up. It is not upright in him

10. מיכה פרק ד פסוק ח

ואתה מגדל-עדר עפל בתציון עדיך תאתה ובאה הממשלה הראשונה ממלכת לבת-ירושלם: the hill of the daughter of Zion

11. ישעיהו פרק לב פסוק יד

פי-ארמון גטש המון עיר עגב עפל ובחן הנה בעד מערות עד-עולם משוש פראים מרעה עדרים: The mound and the tower:

12. מדרש תנחומא (בובר) פרשת שלח - הוספה סימן יט

[יט] [ד"א כי תבואו אל ארץ מושבותיכם]. מה כתיב למעלה מן הענין פרשת המרגלים, ויעפילו לעלות אל ראש ההר (במדבר יד מד), מהו ויעפילו הביאו אפילה, ויאפילו ישבו כולהם באפילה, למה וארון ברית ה' ומשה לא משו מקרב המחנה (שם/במדבר י"ד/ד), שלא עלו עמהם, שנאמר לא משו מקרב המחנה, אמר משה כך אמר הקדוש ברוך הוא לא תעלו ולא תלחמו כי אינני בקרבכם (דברים א מב), אמר להם משה עכשיו אמרתם אנה אנחנו עולים אחינו המסו את לבבנו וגו' (שם שם/דברים א' כח), מהו המסו, המסיב את לבנו.

13. בעל הטורים במדבר פרק יד פסוק מד (פרשת שלח)

ויעפילו. בגימטריא צלפחד. דאיכא מאן דאמר (שבת צז א) מן המעפילים היה:

14. ספורנו במדבר פרק יד פסוק מד (פרשת שלח)

ויעפילו. חזקו לבבם כענין ויחזק לב פרעה ולא שמע אליהם:

15. אור החיים במדבר פרק יד (פרשת שלח)

(מב) אל תעלו וגו'. נתן להם ב' טעמים למונעם מהעליה, א' הוא כי אין ה' בקרבם וכיון שכן הרי זה מהמרד בה', ותמצא שאמר הכתוב במשנה תורה (דברים א) ואדבר אליכם ולא שמעתם ותמרו את פי ה', וטעם ב' ולא תנגפו לפני אויביכם פחד האויב: (מד) ויעפילו וגו'. טעו בהוראת דעתם כי לצד שהם מרדו בה' כאומרם שאינו יכול לתת בידם העמים הרמים לזה חשבו לתקן לבטוח בה' ולהחליט האמונה כי הצל יציל ועלו ההרה, ולא נתרצה ה' כי מכתם טריה וכבר נגזרה גזרה, ועיין מה שכתבתי בפרשת דברים:

16. אור החיים דברים פרק א פסוק לב - לו (פרשת דברים)

(לב) ובדבר הזה וגו'. צריך לדעת כוונת אומרו ובדבר הזה, ורש"י ז"ל פי' על הבטחת ביאת הארץ הוא מדבר, ואין נראה כן אלא כפשט הכתוב שעל ניסי מדבר הוא אשר נשאם ה' כאשר ישא איש את בנו שגם בדבר הזה אינם מאמינים, וזה לך האות אומרו (שמות י"ז ז) היש ה' בקרבנו אם אין וכמשל שהביא בזוהר (ש"ר כ"ו) על אב שנשא בנו על כתפו פגעו באדם אחד והיה הבן שואלו על אביו וכו' כמו כן ישראל עם ה' ברוך הוא, והוא מה שנתכוין במאמר ובדבר הזה וגו' אינכם מאמינים בה' אלהיכם שהוא הנושא אתכם וגו', ואומר ההולך וגו' מוסיף להפליא פרטי הדברים שבהם יתחייבו להכיר ולהאמין בה': (מג) ותמרו וגו' ותזידו. פירוש המרו פי ה' שאמר להם שלא

לעלות, ועוד שהיה ענין שתחששו ביותר שלא להמרות כי הוא הגשמתכם לפני אויביכם וזה יגיד זדון לבבכם, והוא אומר ותזידו וגו', עוד ירצה לומר שלא עשו העליה להר לעוצם ההבטחה בה' כדי שיהיה להם תיקון למיעוט הבטחה ואמונה שהיה להם בה' עד שאמרו שאינו יכול ח"ו להצילם ולהוריש העמים, אלא בזדון עשיתם הדבר בלא מרדות והכנעה ובקשת תיקון לפני ה', לזה ויצא האמורי וגו': (מה) ותשובו ותבכו וגו' ולא שמע ה' וגו'. צריך לדעת כוונת הכתוב, אם הכוונה בזה ששבו מהמלחמה ויבכו על מה שהכו מהם האמוריים אין ידוע מכוון הסיפור בזה, גם אומרו ולא שמע וגו' ולא האזין וגו' אם הבכי היה על צרה שעברה עליהם מה מקום למאמר זה, אכן נראה שכונת הכתוב היא שאחר שהכום האמוריים נכנעו לפני ה' ושבו בתשובה גם בבכי על עון כמשפט השבים, ואף על פי כן גדלה צחנתם שלא שמע ה' תשובתם ולא האזין לבכייתם:

17. העמק דבר במדבר פרק יד (פרשת שלח)

(מ) וישכימו בבוקר וגו'. רצו לשוב מעין החטא, וקבלו על עצמם למסור נפשם על הכניסה לארץ גם שלא בצירוף ארון ה' ומשה: כי חטאנו. במה שחטאנו עלינו לתקן, על כן הננו מוסרים עצמנו לסכנה זו: (מב) אל תעלו. על ההר דשם הסכנה מצויה: כי אין ה' בקרבכם. לא כמו שאתם סבורים דאחר שתמסרו נפשכם, תועיל השגחת ה' להיות עמכם גם בדרך נס, לא כן: (מג) ... כי על כן שבתם מאחרי ה'. הנה על אמרם ועלינו אל המקום אשר אמר ה', היינו לגבול הארץ שניתן לישראל, על זה אמר משה טעם שלא תועיל התשובה משום שבזה המה עוברים את דבר ה' שאמר אם אתם תבאו אל הארץ אשר נשאתי את ידי לשכן וגו', אבל עליה בתחלת ההר שעדיין אינו גבול ישראל, ואינו בכלל הגזירה, היה מן הסברא שתועיל התשובה ומסירות נפש להצילם, על זה אמר עוד טעם כי לא יועיל להצילם בדרך נס, כי על כן שבתם מאחרי ה', שהחטא היה במה שלא רצו ללכת אחרי, והיה בזה חילול השם, על כן ולא יהיה ה' עמכם, כי במקום חילול השם אין התשובה מועלת לגמרי, מיהו אם לא היתה הסכנה מצויה לא היו נענשים כעת, שהרי תשובה כתריס בפני הפורענות, אפילו אינו כדאי למחול לגמרי, מכל מקום אינה מגעת להציל בדרך נס והשגחה פרטית, משום הכי אחר שהעמלקי והכנעני שם לפניכם, ודאי תנגפו:

(מד) ויעפילו לעלות. כפירוש רש"י לשון חיזוק הלב, וכלשון המקרא בחבקוק ג' הנה עופלה לא ישרה נפשו בו. ואף על גב שהיה להם להאמין לאזהרת משה, מכל מקום חזקו לבבם לחשוב שאזהרה זו אינה אלא כדי שתהא המסירות נפש באמת, כמו שמצינו במדרש שיר השירים [פ"ז ח'] בעת שבאו חנניה מישאל ועזריה לשאול את פי יחזקאל הנביא אם יעמוד להם הקדוש ברוך הוא בעת שיפילו עצמם בכבשן האש, היתה התשובה שלא יעמוד, והיה כדי שתהיה מס"נ באמת, זהו לפי הפשט בלשון ויעפילו. אבל מדלא כתיב בלשון אחר ברור על חיזוק הלב, מובן שבא הכתוב לכלול בזה עוד כוונה אחרת וכפירוש רש"י בשם התנחומא שהוא מלשון אופל, הכונה שהיו הרבה מן המעפילים מאמינים ויודעים שלא יצליחו, ויפלו במלחמה, אבל מכל מקום היה כדאי להם או להיות נשבה שם עד ביאת ישראל לשם, או אפילו ליהרג בארץ ישראל ולהיות נקבר שם ולא במדבר, אבל ההשגחה באה והפר עצתם בזה גם כן כאשר יבואר:

18. פנים יפות במדבר פרק יד פסוק מד (פרשת שלח)

וארון ברית ה' ומשה לא משו מקרב המחנה. לכאורה פלא כיון שאמר הקדוש ברוך הוא אל תעלו למה ימושו מקרב המחנה, ונראה שאלו המעפילים לעלות א"א לומר שהאמינו בנבואת משה שהרי עברו את פי ה', א"כ מה זה שחזרו ובכו כל הלילה ואמרו נשינו וטפינו יהיו לבו, וצ"ל שהיו מקצת אנשים שהאמינו ליהושע וכלב שאמרו סר צלם מעליהם אל תיראום, ונראה שכל שבט האמין לנשיא שלו שהרי הם בחרו למרגלים, ושבט יהודה האמינו לכלב ושבט אפרים האמינו ליהושע, והנה אם שבט יהודה היו מעפילים לעלות לא היה עון כל כך שסברו שעליהם לא היה שבועת ה', שעליהם כתוב וכל מנאצי לא יראוה, ונדחקו בזה המפרשים, והנכון בעיני כאשר כתבתי למעלה עד מתי ינאצוני קאי על מעשה העגל שעדיין היו נזופים לפני המקום לפקוד עליהם ביום פקדו, וכיון שאותן האנשים שהאמינו ליהושע וכלב לא היה עליהם עונש מחמת המרגלים, כי שליחותם היה ע"פ ה' אלא כיון שהיה שעת הזעם על כל ישראל נפקדו גם הם על עון העגל, וז"ש וכל מנאצי דהיינו בעון העגל גם הם לא יראוה, ובזה מובן מ"ש זולתי כלב משמע חוץ מכלב, והיינו שגם הוא היה עליו עון העגל ואמר עליו זולתי כלב, וכבר כתבנו לכך לא כתיב זולתי יהושע שהוא לא היה בכלל וכל מנאצי, והשבועה לא היה אלא על אותן שנמשכו אחרי המרגלים, וזהו דלא כמ"ש הרמב"ן דמ"ש כלב ליהושע וישבע משה ביום ההוא אם לא הארץ אשר דרכה רגלך בה לך תהיה לנחלה [יהושע יד, ט] דהיינו ששבועת השי"ת היה ע"כ המאמר גם על זולתי כלב, והוא דוחק דלשון זה אשר דרכה רגלך בה

אין כתיב כאן אלא בפ' דברים [א, לו] גבי מאמר משה, שם כתוב אשר דרכה רגליך בה. ונראה דמ"ש לשון שבועה היינו דאמירת משה במשנה תורה מפי השי"ת היה, וכיון שכפל הקדוש ברוך הוא דבריו הוי כשבועה כמ"ש [שבועות לו א] בשבועת המבול כיון שכפל הקדוש ברוך הוא דבריו הוי שבועה, א"כ י"ל דסברו המעפילים כיון דמ"ש וכל מנאצי היה גזר דין בלא שבועה ויתבטל כשיעשו תשובה, ואף שאמר להם משה אל תעלו חשבו אולי יתרצה להם המקום כשיעלו, כמ"ש חז"ל [סוטה לה ב] דאפילו במקום שאין הקדוש ברוך הוא רוצה בתשובתן אפ"ה אם עשו תשובה גמורה הקדוש ברוך הוא מקבל, אלא זה היה אפשר לומר גבי מחנה יהודה שהיו נוסעים קודם נסיעת הארון, אבל מחנה אפרים שהיה נסיעתם אחר נסיעת הארון כיון שראו שארון ברית ה' ומשה לא משו מתוך המחנה, והם הפכו את סדר המחנות ועלו קודם הארון, היה מרידה בה': ובוזה נראה לפרש מ"ש בתהלים ס"ו ע"ח [ט - י] בני אפרים נושקי רומי קשת הפכו ביום קרב לא שמרו ברית אלהים וגו' ע"ש פירש"י, ואבן עזרא הקשה עליו דהא משמעות הכתובים שהיה אחר יציאת מצרים כדכתיב לא זכרו נפלאותיו נגד אבותם וגו', ולפמ"ש יש לפרש דקאי על בני אפרים אלו שהעפילו לעלות ההר, וז"ש הפכו ביום קרב שהפכו הסדר לעלות תחילה, כדכתיב לא שמרו ברית אלהים, פירוש שלא המתינו על ארון ברית ה' שישע תחלה כסדר, ובתורתו מאנו ללכת שהלכו בלי תורה אשר הורה להם משה. ויש לפרש מ"ש נגד אבותם עשה פלא היינו הניסים שנעשה עם יוסף שנעשה מלך במצרים היינו דכתיב שרי צוען, כמ"ש [כתובות ק"ב א] שצוען היתה מקום מטרפולין למלכות וכן יש לפרש מ"ש בקע ים ויעבירם היינו שאחז"ל [ילק"ש תהלים תתע"ג] הים ראה וינוס ראה ארוננו של יוסף:

19. תהלים פרק עח

(א) מִשְׁכִּיל לְאֶסְף הַאֲזִינָה עָמִי תוֹרְתִי הֵטוּ אֲזַנְכֶם לְאִמְרֵי־פִי: ... (ח) וְלֹא יִהְיוּ פְּאֻבוֹתֵם דּוֹר סוֹרֵר וּמְרָה דּוֹר לֹא־הֶכִּין לְבוֹ וְלֹא־נִאֲמְנָה אֶת־אֵל רִחוּ: (ט) בְּנִי־אֶפְרַיִם נוֹשְׁקֵי רוּמֵי־קֶשֶׁת הִפְכוּ בְּיוֹם קָרֵב: (י) לֹא שָׁמְרוּ בְרִית אֱלֹהִים וּבִתּוֹרָתוֹ מֵאֲנִי לְלֶכֶת: (יא) וַיִּשְׁפְּחוּ עֲלֵיזוֹתָיו וַיִּנְפְּלוּתָיו אֲשֶׁר הִרְאָם: (יב) נִגְדוּ אֲבוֹתָם עָשָׂה פְּלֵא בְּאֶרֶץ מִצְרַיִם שְׂדֵה־צֹעַן: (יג) בָּקַע יָם וַיַּעֲבִיגֵם וַיַּצְבִּימֵם כְּמוֹ־גֵד: (יד) וַיִּנְחָם בְּעֵינָיו יוֹמָם וְכָל־הַלַּיְלָה בְּאוֹר אֵשׁ: (טו) יִבְקַע צָרִים בַּמִּדְבָּר וַיִּשְׁקַף פְּתָהִמוֹת רֶבֶה: (טז) וַיִּצְאָ נוֹזְלִים מִסְּלַע וַיִּוֹרֵד בְּנִהְרֹת מַיִם: (יז) וַיֹּסִיפוּ עוֹד לְחַטְאוֹ־לֹו לְמַרְוֹת עֲלִיּוֹן בְּצִיָּה: (יח) וַיִּנְסוּ־אֵל בְּלִבָּבָם לְשֹׁאֲל־אֶכָּל לְנַפְשָׁם: (יט) וַיִּדְבְּרוּ בְּאֱלֹהִים אֲמָרוּ הַיּוֹכֵל אֵל לַעֲרֹף שְׁלֹחַן בַּמִּדְבָּר: (כ) הֵן הִפְה־צִוְרוּ וַיִּזְנוּבוּ מֵיָם וַנְחָלִים יִשְׁטָפוּ הַגַּם־לָחֶם יוֹכֵל תָּת אִם־יִכִּין שְׁאָר לְעָמוֹ: ...

20. אמת ליעקב במדבר פרק יד פסוק מד (פרשת שלח)

(מד) ויעפלו לעלות אל ראש ההר. עיין במפרשי התורה מש"כ בביאור תיבת ויעפילו. ולפענ"ד נראה, דהנה בישעיה [ל"ב פי"ד] כתיב עָפַל וְבָחַן הָיָה בְּעַד מַעֲרוֹתַי, ותרגם ונתן בית תקפנא ומטמורנא. ונראה דעפל היינו מבצר מתחת ההרים במטמוניות ההרים על ידי חפירות, ולפיכך אמר הנביא שהעפל והבחן נעשו למערות פשוטות, וכן עשו המעפילים, שנבצרו בחפירות בכדי לעלות ההרה אבל העמלקי והכנעני ירדו אליהם והכום וכתתום עד החרמה. והנה להלן בפרשת כי תבוא [כ"ח פכ"ז] כתוב:

21. אילת השחר במדבר פרק יד פסוק מד (פרשת שלח)

(מד) ויעפילו לעלות אל ראש ההר. צ"ב דמאחר שהכירו שחטאו למה העפילו לעלות, והאזה"ח מפרש שחשבו לפי שהם מרדו שאינו יכול לתת בידם העמים הרמים בזה חשבו לתקן לבטוח בה' ולהחליט באמונה עכ"ד, ועדיין צ"ב דכיון שנצטוו מפורש שלא לעלות (כדכתיב בפרשת דברים א' מ"ב ש"ב אמר להם בשם ה' שלא יעלו) א"כ הם עושים עכשיו נגד רצון ה' ובמה הם חשבו לתקן את החטא, וזה כמו ששמואל אמר לשאול (בספר שמואל א' ט"ו כ"ב) החפץ לה' וגו' הנה שמע מזבח טוב, וכן כאן אין העיקר לעלות לא"י אלא לשמוע בקול ה' ועכשיו הקדוש ברוך הוא אומר שלא לעלות, וע"כ דכתוצאה מהחטא משתבש הדעת ועושים דברים לא מובנים:

22. מכילתא דרבי ישמעאל בשלח - מסכתא דזויהי פתיחתא

ד"א כי קרוב הוא כל שכן לא הביאן המקום בפשוטה אלא כיון ששמעו כנעניים שישראל נכנסין לארץ עמדו ושרפו כל הזרעים וקצצו כל האילנות וסתר את הבנינים וסתמו את המעינות אמר הב"ה לא הבטחתים לאבותם שאכניסן לארץ חריבה אלא לארץ מלאה כל טוב שנא' ובתים מלאים כל טוב (דברים ו' יא) אלא הריני מקיפן במדבר ארבעים שנה עד שיעמדו כנעניים ויתקנו מה שקלקלו: כי אמר אלהים פן ינחם העם בראותם מלחמה, זו מלחמת עמלק שנא' וירד העמלקי וגו' (במדבר יד מה). ד"א כי אמר אלהים זו מלחמת בני אפרים שנ' ובני אפרים שותלתח וברד בנו והרגום אנשי גת (דה"א = דברי הימים א' = ז כא) וכתוב בני אפרים נושקי רומי קשת הפכו ביום קרב

וגו' (תהלים עח ט - י) מפני מה שלא שמרו ברית אלהים ובתורתו מאנו ללכת עברו על הקץ ועל השבועה. ד"א שלא יראו עצמות אחיהם מושלכין בפלשת ויחזרו להם. ד"א כי אמר אלהים, כדי שלא יחזרו לאחוריהם והרי דברים קל וחומר ומה אם כשהקיפם דרך עקומה אמרו נתנה ראש ונשובה מצרימה (במדבר יד ד) אלו באין בפשוטה על אחת כמה וכמה.

23. שמות רבה (וילנא) פרשה כ סימן יא (פרשת בשלח)

ולא נחם אלהים דרך ארץ, שלא נהג עמם כדרך כל הארץ היאך דרך כל הארץ מי שהוא קונה עבדים קונה אותם על מנת שיהיו מרחיצין אותו וסכין אותו ומלבישין אותו וטוענין אותו ומאירין לפניו אבל הקדוש ברוך הוא לא עשה כן לישראל אלא לא נחם אלהים כדרך כל הארץ אלא שהיה מרחיצן שנאמר (יחזקאל טז) וארחצך במים, וסך אותן שנאמר ואסוךך בשמן, והלבישן שנאמר ואלבישך רקמה, ונשאן שנאמר (שמות יט) ואשא אתכם על כנפי נשרים ומאיר לפניהם שנאמר וה' הולך לפניהם יומם, לכך נאמר ולא נחם אלהים דרך ארץ (וגו'), ולא נחם אלהים דרך ארץ) פלשתים, למה אלא שטעו שבטו של אפרים ויצאו ממצרים עד שלא שלם הקץ ונהרגו מהם ל' רבוא ולמה נהרגו שחשבו מיום שנדבר אברהם בין הבתרים וטעו ל' שנה שנאמר (תהלים עח) בני אפרים נושקי רומי קשת לולי שטעו לא יצאו מי היה חפץ להוציא אל הרג בניו, אפרים שנאמר (הושע ט) ואפרים להוציא אל הורג בניו והרגום פלשתים שנאמר (ד"ה = דברי הימים = א ז) ובני אפרים שותלח והרגום אנשי גת, והיו עצמותיהם שטוחין בדרך חמרים חמרים שכבר היה להם ל' שנה שיצאו עד שלא יצאו אחיהם ממצרים, אמר הקדוש ברוך הוא אם יראו ישראל עצמות בני אפרים שטוחין בדרך יחזרו למצרים, למה"ד למלך שנשא אשה וביקש לילך למדינתו הושיבה באפריון ולא הספיק ליכנס למדינה עד שמתה אשתו קברה על פתח המדינה ואח"כ נשא אחותה אמר המלך הריני מסבבה שלא תראה קברה של אחותה ותחזור לה, מה עשה סיבבה מאחורי המדינה, כך אמר הקדוש ברוך הוא יהיו מסבבים את הדרך כדי שלא יראו עצמות אחיהם מושלכין בדרך ויחזרו למצרים, מה עשה הקדוש ברוך הוא נטל דמם של בני אפרים וטבל בו כליו כביכול שנא' (ישעיה סג) מדוע אדום ללבושך, אמר הקדוש ברוך הוא איני מתנחם עד שאנקום נקמתן של בני אפרים שנאמר ולא נחם אלהים.

24. שיר השירים רבה (וילנא) פרשה ב

השבעתי אתכם בנות ירושלים, במה השביען, ... ר' חלבו אומר ארבע שבועות יש כאן, השביע לישראל שלא ימרדו על המלכיות, ושלא ידחקו על הקץ, ושלא יגלו מסטירין שלהם לאומות העולם, ושלא יעלו חומה מן הגולה, אם כן למה מלך המשיח בא לקבץ גליותיהן של ישראל, רבי אוניא אמר ד' שבועות השביען כנגד ד' דורות שדחקו על הקץ ונכשלו, ואלו הן, אחד בימי עמרם, ואחד בימי דיניי, ואחד בימי בן כוזבא, ואחד בימי שותלח בן אפרים, הה"ד (תהלים ע"ח) בני אפרים נושקי רומי קשת, ויש אומרים אחד בימי עמרם, ואחד בדורו של שמד, ואחד בימי בן כוזבא, ואחד בימי שותלח בן אפרים שנא' בני אפרים נושקי רומי קשת, והן היו מחשבין בשעה שנתגזרה גזרה כשדבר הקדוש ברוך הוא עם אברהם אבינו בין הבתרים ומשנולד יצחק התחיל, מה עשו נתקבצו ויצאו למלחמה ונפלו מהן חללים הרבה, מפני מה שלא האמינו בה' ולא בטחו בישועתו על שעברו על הקץ ועברו על השבועה, אם תעירו ואם תעוררו, רבי יודן ור' ברכיה, ר' יודן אמר אהבה שאהב יצחק את עשו שנאמר (בראשית כ"ה) ויאהב יצחק את עשו, מהו עד שתחפץ, עד שנעשה חפצו של זקן, ר' ברכיה אמר אהבה שאהב הקדוש ברוך הוא לישראל שנאמר (מלאכי א') אהבתי אתכם אמר ה', מהו עד שתחפץ, מלכות של מעלן, לכשתחפץ מדת הדין מאליה אני הוא מביאה בקולי קולות ולא אתעכב, לכך נאמר עד שתחפץ.

25. רש"י תהלים פרק עח פסוק ט

בני אפרים - שיצאו ממצרים בזרוע לפני הקץ ובטחו בגבורתם ובחצייהם וסופם הפכו לנוס ביום קרב כמפורש בדברי הימים והרגום אנשי גת הנולדי' בארץ: רומי - משליכין וזורקין, כמו רמה בים (שמות טו):

26. דברי הימים א פרק ז פסוק כ - כט

(כ) ובני אפרים שותלח וברד בְנוֹ וַתִּסַּח בְּנוֹ וְאַלְעָה בְּנוֹ וַתִּסַּח בְּנוֹ: (כא) וַיִּבְדּוּ בְּנוֹ וַשׁוּתְלַח בְּנוֹ וַעֲזָר וְאַלְעָד וְהַרְגוּם אֲנָשֵׁי־גַת הַנּוֹלָדִים בְּאַרְצָן כִּי יָרְדוּ לְקַסֵּחַ אֶת־מִקְנֵיהֶם: (כב) וַיִּתְאַבְּלֵ אֲפֹרִים אֲבִיהֶם יָמִים רַבִּים וַיָּבֵאוּ אֶחָיו לְנַחֲמוֹ: (כג) וַיִּבְאֵ אֶל־אֲשֵׁתוֹ וַתִּהְיֶה וַתִּלְדַּ בֶּן וַיִּקְרָא אֶת־שְׁמוֹ בְּרִיעֵה כִּי בְרִיעָה הָיְתָה בְּבֵיתוֹ: (כד) וּבִתּוֹ שְׂאֲרָה וַתִּכֶּן אֶת־בֵּית־חֹרְוֹן הַמִּתְחַתֵּן וְאֶת־הָעֵלְיוֹן וְאֶת אֶגְנוֹ שְׂאֲרָה: (כה) וַיִּרְפַח בְּנוֹ וַיִּשָּׂף וַתִּלַּח בְּנוֹ וַתִּסַּח בְּנוֹ: (כו) לַעֲדָן בְּנוֹ עֲמִיהוּד בְּנוֹ אֶל־שִׁמְעֵ בְנוֹ: (כז) נוֹן בְּנוֹ יְהוֹשֻׁעַ בְּנוֹ: (כח) וְאַחֲזַתֶּם וּמִשְׁבוֹתֶם בֵּית־אֵל וּבְנֵיתֶהּ וְלִמְזַרְחָ נַעֲרֹ וְלַמַּעֲרֵב גִּזְר וּבְנֵיתֶהּ וְשִׁכְּם וּבְנֵיתֶהּ

עֲדֵעִיָּה וּבְנֵי־הָיִתָּה: (כט) וְעַל־יַדֵּי בְנֵי־מְנַשֶּׁה בֵּית־שָׁאֵן וּבְנֵי־הַמַּעֲבָד וּבְנֵי־הַמַּגִּדוֹ וּבְנֵי־הַיָּדָה וּבְנֵי־הַיָּדָה בְּאֵלֶּה יָשְׁבוּ בְנֵי יוֹסֵף בֶּן־יִשְׂרָאֵל: פ.

27. תלמוד בבלי מסכת סנהדרין דף צב עמוד ב

ומאן נינהו מתים שהחיה יחזקאל? אמר רב: אלו בני אפרים שמנו לקץ וטעו, שנאמר ובני אפרים שותלח וברד בנו ותחת בנו ואלעזר בנו ותחת בנו וזבד בנו ושותלח בנו ועזר (ואלעזר) [ואלעד] והרגום אנשי גת הנולדים בארץ וגו' וכתוב ויתאבל אפרים אביהם ימים רבים ויבאו אחיו לנחמו.

28. רש"י דברי הימים א פרק ז פסוק כ - כז

(כ) ובני אפרים שותלח וגו' - והרגום אנשי גת וגו' כי ירדו לקחת את מקניהם, ולא היו בקיאים במוצאי הדרכים ובמוצאי הארץ והרגום אנשי גת הנולדים בארץ כי הם היו בקיאים בארץ ההיא:

29. רש"י יחזקאל פרק לז פסוק א

והיא מלאה עצמות - רבותינו אמרו שהיו משבט אפרים שיצאו ממצרים לפני הקץ והרגום אנשי גת הנולדי' בארץ כמו שאמור בדברי הימים:

30. רש"י שמות פרק טו פסוק יד (פרשת בשלח)

ישבי פלשת - מפני שהרגו את בני אפרים שמיהרו את הקץ ויצאו בחזקה, כמפורש בדברי הימים (דברי הימים א' ז כא) והרגום אנשי גת:

31. בראשית פרק נ פסוק כד - כה (פרשת ויחי)

(כד) ויאמר יוסף אל־אחיו אנכי מת ואלהים פקד פקד אתכם והעלה אתכם מִן־הָאָרֶץ הַזֹּאת אֶל־הָאָרֶץ אֲשֶׁר נִשְׁבַּע לְאַבְרָהָם לְיִצְחָק וְלַיַּעֲקֹב: (כה) וַיִּשְׁבַּע יוֹסֵף אֶת־בְּנָי יִשְׂרָאֵל לֵאמֹר פִּקֹּד אֱלֹהִים אֶתְכֶם וְהַעֲלֶתֶם אֶת־עַצְמוֹתַי מִזֶּה:

32. במדבר פרק כז פסוק א - יא (פרשת פינחס)

(א) וּתְקַרְבֶּנָה בָּנוֹת צִלְפֻחַד בְּוַחֲפָר בֶּן־גִּלְעָד בֶּן־מְכִיר בֶּן־מְנַשֶּׁה לְמִשְׁפַּחַת מְנַשֶּׁה בְּוַיִּוֹסֵף וְאֵלֶּה שְׁמוֹת בָּנוֹתָיו מִחֲלָה נִלְעָה וְחַגְלָה וּמִלְכָּה וּתְרַצָּה: (ב) וַתַּעֲמִדְנָה לִפְנֵי מֹשֶׁה וּלְפָנָי אֲלֵעֲזָר הַכֹּהֵן וּלְפָנָי הַנְּשִׂאִם וְכָל־הַעֲדָה פָּתַח אֱהִל־מוֹעֵד לֵאמֹר: (ג) אֲבִינוֹ מֵת בַּמִּדְבָּר וְהוּא לֹא־הָיָה בְּתוֹךְ הַעֲדָה הַנוֹעֲדִים עִלְיָהּ בְּעֵדֹת־קָרַח כִּי־בִחֲטָאוֹ מֵת וּבָנִים לֹא־הָיוּ לוֹ: (ד) לָמָּה יִגְרַע שֵׁם־אֲבִינוֹ מִתּוֹךְ מִשְׁפַּחְתּוֹ כִּי אֵין לוֹ בֶּן תְּנַהֲלֵנוּ אַחֲזָה בְּתוֹךְ אֲחֵי אֲבִינוֹ: (ה) וַיִּקְרַב מֹשֶׁה אֶת־מִשְׁפָּטָן לִפְנֵי ה': פ (ו) וַיֹּאמֶר ה' אֶל־מֹשֶׁה לֵאמֹר: (ז) כֹּן בָּנוֹת צִלְפֻחַד דִּבְרַתְךָ נָתַן תִּתֵּן לָהֶם אַחֲזַת נַחֲלָה בְּתוֹךְ אֲחֵי אֲבִיהֶם וְהָעֵבֶרְתָּ אֶת־נַחֲלַת אֲבִיהֶן לָהֶן: (ח) וְאֶל־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל תִּדְבָר לֵאמֹר אִישׁ כִּי־יָמוּת וּבֶן אֵין לוֹ וְהָעֵבֶרְתָּם אֶת־נַחֲלָתוֹ לְבָתּוֹ: (ט) וְאִם־אֵין לוֹ בֵּת וְנִתְּתָם אֶת־נַחֲלָתוֹ לְאֲחָיו: (י) וְאִם־אֵין לוֹ אֲחִים וְנִתְּתָם אֶת־נַחֲלָתוֹ לְאֲחֵי אֲבִיו: (יא) וְאִם־אֵין אֲחִים לְאֲבִיו וְנִתְּתָם אֶת־נַחֲלָתוֹ לְשָׂאוֹ הַקָּרֵב אֵלָיו מִמִּשְׁפַּחְתּוֹ וַיִּרְשׁ אֹתָהּ וְהָיְתָה לְבְנֵי יִשְׂרָאֵל לְחֻקַּת מִשְׁפָּט כַּאֲשֶׁר צִוָּה ה' אֶת־מֹשֶׁה: פ

33. רש"י במדבר פרק כז פסוק ג פרשת פינחס

(ג) והוא לא היה וגו' - לפי שהיו באות לומר בחטאו מת, נזקקו לומר לא בחטאו מתלוננים ולא בעדת קרח שהצו על הקדוש ברוך הוא, אלא בחטאו לבדו מת, ולא החטיא את אחרים עמו. ר' עקיבא אומר מקושש עצים היה. ור' שמעון אומר מן המעפילים היה:

34. במדבר פרק א פסוק לב - לג פרשת במדבר

(לב) לְבָנֵי יוֹסֵף לְבָנֵי אֶפְרַיִם תּוֹלְדֹתֶם לְמִשְׁפַּחְתֶּם לְבֵית אֲבֹתְכֶם בְּמִסְפַּר שְׁמֹת מִבְּנֵי עֲשָׂרִים שָׁנָה וּמַעֲלָה כֹּל יֵצֵא צָבָא: (לג) פְּקֻדֵיהֶם לְמִשְׁפַּחַת אֶפְרַיִם אַרְבָּעִים אֶלֶף וַחֲמִשׁ מֵאוֹת: פ

35. במדבר פרק כו (פרשת פינחס)

(כח) בְּנֵי יוֹסֵף לְמִשְׁפַּחְתֶּם מְנַשֶּׁה וְאֶפְרַיִם: (כט) בְּנֵי מְנַשֶּׁה לְמְכִיר לְמִשְׁפַּחַת הַמְּכִירִי וּמְכִיר הוֹלִיד אֶת־גִּלְעָד לְגִלְעָד מִשְׁפַּחַת הַגִּלְעָדִי: (ל) אֵלֶּה בְּנֵי גִלְעָד אֵינְעוֹר מִשְׁפַּחַת הָאֵינְעוֹרִי לְחֵלֶק מִשְׁפַּחַת הַחֵלְקִי: (לא) וְאֲשֶׁר־יָאֵל מִשְׁפַּחַת הָאֲשֶׁר־אֵלִי וְשִׁכְמִ מִשְׁפַּחַת הַשִּׁכְמִי: (לב) וּשְׁמִי־דָע מִשְׁפַּחַת הַשְּׁמִידְעִי וְחֹפֵר מִשְׁפַּחַת הַחֹפְרִי: (לג) וְצִלְפֻחַד בְּוַחֲפָר לֹא־הָיוּ לוֹ בָּנִים כִּי אִם־בָּנוֹת וְשֵׁם בָּנוֹת צִלְפֻחַד מִחֲלָה וְנִלְעָה חַגְלָה מִלְכָּה וּתְרַצָּה: (לד) אֵלֶּה מִשְׁפַּחַת מְנַשֶּׁה וּפְקֻדֵיהֶם שְׁנַיִם וַחֲמִשִּׁים אֶלֶף וּשְׁבַע מֵאוֹת: ס (לה) אֵלֶּה בְנֵי־אֶפְרַיִם לְמִשְׁפַּחְתָּם לְשׁוֹמְלַח מִשְׁפַּחַת הַשְּׁמֹלְחִי לְכֹכַר מִשְׁפַּחַת הַכֹּכְרִי לְחֵסֶן מִשְׁפַּחַת הַחֵסְנִי: (לו) וְאֵלֶּה בְנֵי שׁוֹמְלַח לְעָרֹן מִשְׁפַּחַת הָעָרֹנִי: (לז) אֵלֶּה מִשְׁפַּחַת בְּנֵי־אֶפְרַיִם לְפְקֻדֵיהֶם שְׁנַיִם וּשְׁלֹשִׁים אֶלֶף וַחֲמִשׁ מֵאוֹת אֵלֶּה בְנֵי־יוֹסֵף לְמִשְׁפַּחְתָּם: ס